

AHMET OKTAY'A GÖRE ROMAN KAHRAMANI

*Mehmet YILMAZ**

Özet: Ahmet Oktay, şairliği ve şiir eleştirmenliğinin yanı sıra roman sanatı ile yakından ilgilenmiş, Türk edebiyatının önemli romanları üzerine birçok eleştiri yazısı yazmıştır. Romanın kuramsal düzeyde ne olduğu ile ilgili fikirler geliştirmiş; 1950'lerden itibaren edebiyat dergilerinde Türk romanının gelişimi hakkında değerlendirmelerde bulunmuştur. Günümüz romanı ile ilgili popüler kültür ve medya bağlamında ileri sürdüğü görüşler, birikim sahibi bir eleştirmenin kaygılarını içerir. Türk romanının ulaştığı seviyeyi birçok yönüyle iç açıcı bulmayan Oktay, teknolojik imkânların oluşturduğu yeni sosyal yapının roman üzerindeki etkilerini değerlendirirken sosyal ve siyasî açıdan içi boşaltılan romanın, edebî/estetik düzeyde de değer kaybettiğini düşünmektedir. Romanın edebî açıdan değersizleştirilmesi, özellikle romanda bireyin ortadan kaldırılması, roman kahramanının yok edilmesi aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada Ahmet Oktay'ın, roman kahramanının romandaki işlevi üzerine fikirleri bu doğrultuda incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Roman Kahramanı, Medya, Popüler Kültür, Postmodernizm, Bireyselleşme.

According to Ahmet Oktay the Novel Protagonist

Summary: As well as being a poet and poetry critic, Ahmet Oktay has been interested in the art of fiction closely and he has written many critiques on important novels in Turkish literature. He has developed ideas about what the novel is at theoretical level; beginning from 1950s he has had evaluations about the development of Turkish novel in the literature magazines .His ideas about today's novel in the context of popular culture and the media ,contain the concerns of an experienced critic. Oktay thinks the level the Turkish novel has reached is not very successful in many aspects. While he is evaluating the effects of technological opportunities posed by the new social

* Okutman Dr., Cumhuriyet Üniversitesi Türk Dili Bölümü, yilmazmirzamy@gmail.com

structure on novel, he thinks the novel ,was emptied in social and politic aspects, is also lost value in literary/aesthetic level.

The novel's loss of value in literary aspects is performed by especially elimination of individual and the protagonist's destruction in novel, In this study, Ahmet Oktay's ideas about the novel protagonist's function will be examined in this direction.

Key Words: The Novel Protagonist, Media, Popular Culture, Postmodernism, Individualization.

Giriş

Ahmet Oktay, şairliğinin yanı sıra eleştirmenliğiyle de ön plana çıkmış yazarlarımızdandır. O, 1950'lerden sonra şiirleri ve eleştiri yazıları ile hep edebiyatın gündeminde yer almıştır. Bir şair olarak roman eleştirisine yönelmesi onun okuma ve öğrenme iştiağı ile ilgili bir durumdur. Onun 56 kitabı içinde kültür meselelerinden felsefeye, şiir eleştirisinden roman tahliline, gelenek ve tarih anlayışından resim sanatına, sanat ve edebiyatın birçok dalında yazılar yayımladığı görülür.

Oktay, romana dair çalışmalarını *Şeytan, Melek, Soyтары* (1998), *Anlatıların Aynası* (2001), *Romanımıza Ne Oldu?* (2003) ve *Kuramsal Çerçeve Oluşturmak* (2010) adıyla dört kitapta toplamıştır. *Emperyalizm, Roman ve Eleştiri* başlığı altında birleştirilerek yayımlanan bu dört kitapta romanla ilgili teorik incelemelerin yanı sıra, Türk edebiyatında yazılmış önemli romanların teknik ve içerik açısından tahlili de yer almaktadır. Bu çalışmada, Ahmet Oktay'ın özellikle 1980 sonrası Türk romanına yönelttiği eleştirilerde, roman kahramanının günümüz romanındaki durumu ile ilgili görüşleri incelenecektir.¹

Romanda Bireyin Yaşantısı

Oktay, Türk romanı ile ilgili görüşlerini izah ederken 1980 sonrasında romanın sosyal ve siyasi meselelerden soyutlandığını, içeriğinin boşaltıldığını iddia eder. Ona göre roman, sosyal araştırma alanıdır. Yazar, içinde yetiştiği sosyal ortamdan bilincini koparamaz. Oysa 1980 sonrası Türk romanında bilinçli olarak, siyasi ve sosyal meselelerden uzaklaşmış, eserin içeriği fantastik kurgularla, gerçeklikten tamamen arındırılmıştır. Romanın ne olduğunu

¹ Ahmet Oktay'ın roman hakkındaki görüşleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. YILMAZ, Mehmet (2013), *Ahmet Oktay'ın Hayatı Sanat Anlayışı ve Şiiri Üzerine Bir İnceleme*, (Basılmamış Doktora Tezi) Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

tanımlarken kullandığı ifadeler, bu türün gerçekleştirilmesi gereken işlevi ile ilgili de bilgiler vermektedir:

“Benim açımdan roman, romancının dünyaya bakışına, dünyada var oluşuna, varoluş sorununa cevap arayan bir türdür.” (Oktay 2007: 10)

Dünyada oluşuna cevap arayan yazarın, gerçeklikten kopması mümkün olmamalıdır. Bireyin yaşantısından hareketle sosyal yapının analizini ortaya koyması gereken roman sanatı günümüz edebiyatının ticarî kaygıları içinde geçmişe veya fantastiğe yönelirken gerçekliği göz ardı etmektedir. Romanı hayatın gerçekliğine bağlayan en önemli unsur bireyin yaşantısıdır. Birey, sosyal hayatta diğer insanlarla kurduğu sosyal ilişkiler bağlamında romana yansımalıdır. Böylece yazar, sosyal ve siyasi hayatı eserine taşıyacaktır. Yazarın roman eleştirilerinde sosyal ve siyasi meselelere ağırlık vermesi, roman sanatına bakış açısından kaynaklanmaktadır. *Edebiyat Dostları* dergisinin 32. sayısında yayımlanan söyleşide, roman eleştirisinde benimsediği yöntemi açıklarken kullandığı şu ifadeler bu açıdan önemlidir:

“Romanın ne gibi ideolojik sorunları eklediğini, bu eklemlemenin gerçekleştiği biçim ve biçem düzeylerinin de nasıl bir ideoloji ürettiğini anlamaya çalışıyorum.” (1989: 2)

Romanın ürettiği ideolojinin tespiti, eleştirmenin ideolojik tavır takınması anlamında algılanmamalıdır. Ona göre eleştirmen, kendi ideolojisinin ötesinde, eserin içindeki ideolojiyi yakalamanın çabası içine girmelidir. Bunun için nesnel ölçütler doğrultusunda okuru aydınlatmak, ona yeni bir bakış açısı kazandırmak esastır. Ahmet Oktay bu doğrultuda, birçok roman eleştirisinde, eserin teknik özelliklerine, dili kullanma biçimine, eserde ele alınan konunun nasıl işlendiğine ayrıntılarıyla değinir. (Tomur, 2000: 89) Onun için öncelikli olan eleştirmenin eserin ele aldığı meseleyi nitelikli bir üslupla, edebî kurallar çerçevesinde ele almasıdır.

Ahmet Oktay, dünya görüşü olarak Marksizm’i benimsemiş bir eleştirmendir. Marksist dünya görüşünü savunması onu ister istemez toplumsal eleştirinin sınırlarına iter. Romana yaklaşımında da her şeyden önce, sosyal, siyasi ve ekonomik koşulları ele alan değerlendirmeler sunması bu yüzdendir. Ancak onun, bağlı olduğu dünya görüşüne rağmen, eleştiri söz konusu olduğunda mümkün olduğunca nesnel ölçütler çerçevesinde hareket ettiğini söylemek mümkündür. Sadri Ertem’in romancılığını eleştirirken takındığı tavır bunun kanıtıdır. Sadri Ertem toplumcu gerçekçi roman anlayışının Cumhuriyet Dönemi edebiyatı içindeki ilk temsilcilerindendir. Dünya

görüşü olarak Ahmet Oktay'la aynı ideolojiyi paylaşırsa da Oktay, Sadri Ertem'in romancılığını eleştirirken nesnel ölçütlere bağlı kalır.

Oktay, toplumcu gerçekçi roman anlayışının öncülerinden sayılan Sadri Ertem'in romanlarını eleştirirken onun eserleri için *“Türk roman ve öykücülüğünde çok sık rastlanan ve ethic bir tavır olarak benimsenmesi gerektiği varsayılan yazın dışı tutumun ilk örneğini oluşturur.”* ifadelerini kullanır. (Oktay, 2010: 484) Sadri Ertem'in romanlarında görülen edebiyat dışı tutumun mahiyeti nedir? Oktay, bu soruyu şöyle cevaplar:

“Söz konusu tutum bilimsel bilginin yazınsallığı öncelemesini öngörür ve öngerektirir. Son kertede ekonomik düzeyce belirlenen toplumsal gerçekliğin bilgisi yazınsal bir evren kurulması için yeterli sayılır ve sömüren sömürülen ikilisi üzerine temellendirilen bir söylem kalıbı hem anlatım hem öykü düzeyinde geçerli kılınır.” (Oktay, 2010: 484)

Bilimsel bilginin edebî eserin estetik düzeyini zedelemesi, onun önüne geçmesi eserin roman sınırlarının dışına çıkması olarak algılanmaktadır. Sosyal yapı esere ancak edebî kurallar çerçevesinde yerleşebilir. Aksi takdirde yazılan şey roman olmayacaktır. Oktay, sırf toplumu bilinçlendirme amacı güden eserleri *“basılı hezeyan”* olarak tanımlar. Marksist estetiğin, toplumcu gerçekçilik adı altında yanlış yorumlandığını belirttikten sonra *“vaaz vermekle roman yazmanın birbirinden çok ayrı şeyler olduğunu”* hem yazarın hem de okurun bilmesi gerektiği üzerinde durur. (Oktay, 2010: 484)

Bu görüşler siyasi, sosyal ve ideolojik görüşlerin esere taşınmasında nasıl bir yöntem izleneceği ile ilgili önemli varsayımlar içerir. Ahmet Oktay, edebiyatımızda ideolojiler tarafından göz ardı edilmiş çetin bir konunun içine girer: Romanda ideolojik ve siyasi boyut hangi düzeyde olmalıdır? Eserin ideolojiden ve sosyal yaşantıdan soyutlanması mümkün olmadığına göre yazar, romanını inşa ederken estetik yapıyı nasıl koruyacaktır?

Oktay, roman kuramında edebî seviyenin korunması için - yukarıda belirttiğimiz ifadeler ek olarak- bireyi ve bireyin sosyal yapı içindeki yaşantısının ele alınması gerektiğini öne sürer. Ona göre *“Yazınla bilgiyi ayıran, birincinin bir ilişkiler ağı içindeki insanı betimlemesidir.”* (Oktay, 2010: 487) Romanı estetiğin alanına dâhil eden şey, bireyi günlük ve sosyal yaşantısı içinde ele alması ve tasvir etmesidir. Gerçekliğin mevcudiyetinin sağlandığı alan da yine bireyin anlatımından geçmektedir. Oktay, romanda ideolojinin, siyasi görüşün veya sosyal analizin bireyin yaşantısından yola çıkılarak verilmesi gerektiğini belirtir. *“Romanın, öykünün adına yaraşır olabilmesinin*

ön koşulu kendi düşüncelerini taşıyabilen ve bu düşüncelerini öz pratiklerinde yansıtabilen kişiler kurgulayabil’meleridir. (Oktay, 2010: 487)

Toplum bilinçlendirme adına vaaza düşen roman, roman olmaktan çıkacak siyasi bir bildiri hâlini alacaktır. Eserin, amacına ulaşması her şeyden önce edebiliğin sağlanması ile mümkün olmaktadır. Bunu gerçekleştirmenin ön koşulu ise bireyin hayatını gerçekliği içinde ele almaktır. Sosyal yapı ile sürekli etkileşim içinde olan bireyin diğer insanlarla kurduğu ilişkiler tüm boyutlarıyla gösterilebilirse o eser, roman sıfatını kazanmayı hak edecektir.

Oktay’a göre romanın gerçekliğe bağlı kalmasının en sağlıklı yolu bireyin diğer insanlarla kurduğu ilişkilerin tasvirinden geçmektedir. Bunu, kurgu ve roman tekniği bakımından başarabilen romancı hem siyasi propagandaya düşmeden dönemin sosyal ve ideolojik yapısını eserine taşıyacak hem de günümüz romanının en büyük açmazlarından biri olan gerçeklikten kopma sorununu aşmış olacaktır.

Oktay, romanın siyasi propaganda aracına dönüşmesine karşı olmakla birlikte, sosyal ve siyasi meselelerden tamamen uzaklaşarak vakit geçirme aracına dönüşmesine de karşıdır. Türk romanında birey ve roman kahramanı üzerine yorumlarda bulunurken özellikle 1980 öncesi ve sonrası ayırımına gider. Ona göre Türk romanı 12 Eylül 1980 askerî darbesinin ardından ciddi anlamda bir iç boşalması yaşamıştır. Romanın içeriksizleştirilmesinin, amaçsızlaştırılmasının temel dayanak noktası ise romanın kahramansızlaştırılmasıdır. Roman yazarları artık “yaşadıkları somut zamanı anlamaya çalış”mamakta, “roman kişilerine doğru ya da yanlış ama deneyimlenmiş olaylar hakkında görüşlerini açıklattır”mamaktadırlar (Oktay, 2003: 11).

Bireyin Yok Edilmesi: Kahramanın Ölümü

Ahmet Oktay, romanda teknik ve içerik açıdan meydana gelen değişiklikleri siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmelerin ışığında yorumlamak gerekir, görüşüne bağlı kalır. Bu anlayış çerçevesinde Oktay, Türk romanı için büyük kırılma noktasının 12 Eylül 1980 askerî darbesi olduğunu düşünür. 12 Eylül, sosyal yapıda meydana getirdiği büyük çöküntü dolayısı ile sanat ve edebiyat alanında da önemli kırılmalara yol açmıştır. 1980 sonrası Türk romanı bu darbenin getirdiği olumsuz gelişmelerden dolayı içerik olarak boşalmış ve bir haz nesnesine dönüşmüştür. Konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“1980’den, yani 12 Eylül darbesinden ve Pazar ekonomisine geçilmesinden bu yana, yazınsal değerlerini korumalarının yanı sıra

tecimsel ve kültürel popülerite sağlamayı da başaran romanların büyük çoğunluğunda belirgin bir paradigma kayması bulunuyor.” (Oktay, 2000: 77)

Meydana gelen kaymanın içeriği okur piyasasının isteğine boyun eğen yazarların seçtikleri konulara bağlı olarak gelişme göstermektedir. *“Romancılarımızın ilgisi mülkiyet/bölüşüm ilişkilerinden ve siyasal çelişkilerin yansıtılmasından cinselliğe, tarihin benzeşmesine (pastiche) ve yansınmasına (parody) kaymış”*tır. (Oktay, 2000: 77) Bu durum açıkça, romanda bir iç boşalmasının yaşanmasıdır. Yazar, artık meselesi olan insan değildir. Onun toplumu edebiyat aracılığı ile sanat ve estetik kuralları çerçevesinde uyarma gibi bir ihtiyacı söz konusu değildir. Bu sebeple romancıların büyük bir bölümü, *“yaşanan somut zamanın güncel sorunlarıyla yüz yüze gelmeyi ve onları anlamlandırarak birbirleriyle diyalektik ilişki halinde bulunan bireysel ve toplumsal koşullar hakkında bir bilinç oluşturmaya değil, artık dönüştürülmesi olanaksız geçmiş yazınsal bir haz nesnesi haline getirmeyi tercih ediyorlar.”* (Oktay, 2000: 77)

Romanın sadece bir haz nesnesine dönüşmesi, eğlenceli vakit geçirme aracı olarak algılanması teknik açıdan da birçok değişikliğin yaşanmasına yol açmaktadır. Modernizmin bireyi ve bireyselliği ön plana çıkaran ideolojisinin yerine, hayata ait bir gerçekliği ortaya koyması gereken romandan birey/özne silinmekte, böylece romanın içeriksizleştirilmesi sağlanmaktadır. Roman edebî metin olarak ne hâle gelmektedir? Bu soruya Oktay'ın cevabı pek olumlu değildir:

“Metnin kendi için ve kendine yeterli bir gönderge düzeneği oluşturması, bu düzeneğin çözümlenmesi... metni tüm estetik etik değer-yargısal içeriğinden kurtararak alımlayıcının zevkine ve değişim değerine (tiraj ve imaj) bağlayan meşrulaştırıcı yönelim.” (Oktay, 2000: 77)

Postmodern roman anlayışının kahramanı ortadan kaldıran, olay örgüsünü öznesizleştiren anlayışına Ahmet Oktay karşı çıkar. Romanın merkezinden çıkarılmış kahraman etkisizleşmekte, bir nesneye dönüşmektedir. Oysa Oktay, romanda anlatılmak istenen kültürel, siyasi ve sosyal meselelerin ancak bireyin hayatından ve bakış açısından hareketle hayat bulacağını ve okur için bir anlam ifade edeceğini belirtir. Eserde *“nesnelere insan arasındaki bağlantının kopması, bilen özne'nin geçersizleşmesi”* estetik değeri ortadan kaldırdığı gibi, romanın varoluş amacına da büyük bir darbe indirecektir. (2005: 58) Kültür endüstrisi ile yönetilen, kapital ilişkilerin hat safhada olduğu şeyleşmiş ilişkilerin anlamsızlığını

romandan bireyi kaldırarak ifade etmek ona göre sağlıklı bir yöntem değildir. “Yabancılaşma içindeki bireyin, gündelik yaşamın anlaşılmaz, çözümlenmez gibi görünen sorunlarını anlama çabası ile isterse yetersiz olsun bu çabayı tümünden geçersiz sayan, öznenin çaresizce parçalanışına sistem içi bir meşruiyet kazandıran ve parçalanmayı ussallaştırıp normalleştiren anlayış arasında temel bir karşıtlık” olduğuna inanmaktadır. (Oktay, 2005: 58) Oktay, her ne olursa olsun günümüz dünyasının insanı ve toplumu değersizleştiren yapısının yine bireye, insana bağlı kalarak anlaşılabilirliğini söylemektedir.

Roman, insanlığın tarihinde yer alan dönemlere ayna tutar. Bu dönemlerin geçmişte veya yaşanan anda vücut bulması önemli değildir. Önemli olan bireyin yaşantısını, ele alınan dönem içinde gerçekliğine bağlı kalarak yansıtabilmektir. Tarih, şahsiyetlerin ve özne olabilen insanların hikâyesidir. Tarihi yapan bireydir. Roman, ister var olduğu dönemi ele alsın ister geçmiş, içeriği ve yapısı ile bir tarih ve sosyal çevre araştırmasıdır. Bu araştırmayı ise ancak bireyin üzerinden takip edebiliriz:

“Tarihi yapan birey hiçbir zaman elden çıkarılamaz. Kanımca, roman denen nesne, bir tarih ve çevre araştırması olduğu kadar, bireyin de araştırılmasıdır.” (Oktay, 1969: 20)

Birey, bir roman kahramanı olarak aynı zamanda dili de var eden unsurdur. Nesne, öznenin yönetimi ve iradesi altındadır. Romancı, öznenin bakış açısı ile nesnelere, olayları betimlemekte, anlaşılır ve görünür kılmaktadır. Betimleme yapılırken dil kullanılmaktadır. Bir romancı nesneyi konuştursa bile konuşturduğu nesneyi en nihayetinde özneleştirmek zorundadır:

“Özne'nin olmadığı, ortadan kaldırıldığı, sadece alıntılarının oyununa kapıldığı, tekniğin çekimine girildiği yerde dilden söz edilemez. Şeyler konuşmaz, onları başkaları konuşturur.” (Oktay, 2010: 226)

Günümüz roman anlayışı insan-özne'yi reddetmektedir. Geleneksel anlamda var olan kahraman anlayışı yıkılmıştır. Oktay'a göre bu durumun sebebi yaşanan çağın içinde aranmalıdır. Modernizmin ürettiği birey parçalara bölünmüş, kendi benliğine yabancılaşmış, bir nevi özneliğini yitirmiştir. “Eğer merkezsiz ve öznesiz bir zamana ulaşıldıysa”, romanın da merkezsiz ve öznesiz olması yadırganmamalıdır. (Oktay, 2005: 53)

Oktay'ın, romanda kahramanın silinmesi veya etkisiz hale getirilmesine karşı çıkışı aslında, kapitalist düzenin meydana getirdiği, benliği parçalanmış ve iradesi kaybolmuş, yabancılaşmış bireye karşı

çıkışının bir neticesidir. İçinde yaşadığımız dönemin absürtlüğünden bahsederken o, içinde bir serzeniş de bulunan şu cümleyi kurar: “Her şeyin olanaklı olduğu noktadayız.” (2005: 53) Her şeyin olanaklılığı roman için de geçerlidir ve değişim muazzam bir hız içinde gerçekleşmektedir:

“Bazı istisnai durumlar bulunmasına rağmen yaşadığımız yüzyılda yazın/sanatın, geleneksel anlamdaki kahramanı yadsıdığı söylenebilir. Bundan daha doğal ne olabilir ki? “Bu değişen dünya öylesine hızlı gelişti ki Robbe-Grillet’in deşindiğı kahramanın sonu olgusu da aşıldı ve bir anlamda olayın kendisi yok edildi. Alıntıların, imaların arasında yitip gitmiş durumdayız. Trajiğın ve dramatiğın sonu.” (2005: 54)

Günümüz romanından öznenin dışlanması, yaşanan sosyal, kültürel ve siyasi gelişmelere bağılı olarak düşünülse de, Oktay’a göre bu durum felsefi bir içerik taşımaz. Sorun, romanın yöntemi ile ilgilidir. Romanın merkezinden kahraman uzaklaştırılmakla birlikte, özneyi tümünden reddeden bir tekniğın romana yerleşmesi oldukça zor görünmektedir. Hayatın ve çevrenin gerçekliğini yansıtacak bir göze her zaman ihtiyaç vardır:

“Kişinin, öznenin romandan çıkışı belki de felsefi olmaktan çok yöntemsel bir sorun biçiminde görülmeli. Çünkü Robbe-Grillet ‘gözlenmiş bir gerçekliği yansıtmadan’ söz ettiğine göre, bunu gerçekleştirebilecek bir özneyi tümünden yadsımıyor olsa gerektir. En azından metni tutan bir özne her zaman söz konusudur.” (Oktay, 2010: 231)

Robbe-Grillet ve Yeni Roman anlayışını savunan yazarların da kahramanı tamamen ortadan kaldıramadıklarını belirten Oktay, kişiyi anlatının merkezinden uzaklaştırmanın romandaki insanın eylemlerini yok edemeyeceğini vurgular. Yeni roman için şu yorumda bulunur:

“Kişiyi anlatının merkezi olmaktan çıkarıp ona adeta kameranın objektifi işlevini vermiş olsalar da son kertede yine de bireyin praksisini epey önemsiyor, yeni anlatım yolları üreterek insanoğlunun öldürülmeme çabasına katkıda bulunmak istiyorlar gibidir.” (Oktay, 2005: 56)

Öznenin bağımsız bir birey olarak olayları yönlendiren, doğrudan müdahale eden faallığını ortadan kaldırmak, onu etkisiz bir nesneye dönüştürmektir. Bireyin iradesini elinden alıp, kararları ve gelişmeleri olayların kendi akışı içinde belirlemek Oktay’a göre günlük hayatı içinde algılanması gereken bireyi yok etmekle ile bağlantılıdır. Oysa sosyal yapı araştırması ancak bireyin var olduğu günlük hayatından hareketle gerçekleştirilebilir. Yeni Roman ve post-modern edebiyat

anlayışı, sosyal hayatta meydana gelen bozulmanın ve dağılmanın bir neticesi olarak “öznenin çaresizce parçalanışına sistem içi bir meşruiyet kazandıran ve parçalanmayı ussallaştırıp normalleştiren” bir roman anlayışını hem teknik hem de içerik açısından geliştirmiştir. (Oktay, 2005: 58)

Sonuç

Modernizm, bireyi hayatın merkezine yerleştirmiştir. Sosyal yapıyı meydana getiren birey, modernizm öncesi toplumun ortak algısında kaybolan edilgen bir role sahip iken modern dünya görüşü, bireyi özne olarak var etmiş, ona toplumun dışına çıkılabileceğini, ortak yaşam kurallarının oluşturduğu genel değerlerin değiştirilebileceğini göstermiştir. Bireysellik, farkında olan öznenin sosyal yapıdan ayrışmasını sağlar. Ancak bu durum, birey açısından parçalanmayı da beraberinde getirir. Sosyal yapıdan kopan birey, özne olma noktasında gerekli yeteneği gösteremeyince yabancılaşma, şeyleşme, nesneye dönüşme baş gösterecektir. Modernizmin, modern insan için getirdiği sorunlar, edebiyat ve sanatın muhtelif dallarında karşılığını bulur. Özellikle roman sanatında modern klasikler için roman kahramanı her şey demektir. Eserin üzerine bina edildiği şahıslar, roman için hayatî öneme sahiptir. Romanlar, her şeyden önce kahramanları ile anılır.

Postmodernizm, geriye dönüşü sağlamaya çalışırken her şeyi yıkarak ilerler. Öncelikle de modernizmin temeline yerleştirilen birey algısını parçalar. Bireysellik ortadan kalkmalıdır. Islaha girişmez; parçalanmış bilinçler yaratır ve bireyin özne olma gücünü elinden alır. Edebî esere yansıyan yönüyle artık bir ismi bile olmayan, olayların ve nesnelere iradesine teslim edilmiş, edilgen şahıslar roman içinde gezinir. Romanda kahramanın ölümü bireyin, farkında öznenin ortadan kalkması demektir.

Ahmet Oktay, postmodernizme karşı çıkarken bireyin yaşantısının göz ardı edilemeyeceğini öne sürer. Onun, roman kuramı içinde bireye ve bireyin yaşantısına bu kadar önem vermesi, postmodernizmi reddetmesinden ziyade gerçekçiliğe bağlı kalması ile ilgilidir ve bu açıdan yorumlanmalıdır. Oktay, romanda olay ve nesnelere bireye bağlı olarak gelişme göstereceğini sıklıkla vurgular. Ona göre, roman kahramanı eserden silinmemeli, basit bir nesneye dönüştürülmemelidir. Zira sosyal yapının gerçekliğini yakalayabilmemizin tek yolu, özne/insan’a sadık kalabilmemizdir. Bu doğrultuda, postmodernizmin insanı silikleştiren kuramına karşı çıkar.

Marksizm, sanatta gerçekliği bireyin günlük hayatının yansıtılmasına bağlı kılmıştır. Oktay'ın, içi boşaltılan ve sadece bir eğlence aracına dönüştürülen romandan bu kadar şikâyet etmesinin temelinde Marksist dünya görüşüne bağlı olması vardır. İdeolojik propagandaya veya siyasi bildiri boyutuna düşmeden sanat eserinde sosyal yapı araştırması yapmak, ancak bireyin yaşantısının eserde görülmesi ile sağlanacak bir durumdur. Bu sebeple, Oktay postmodernizmin romanın yapısında ve içeriğinde meydana getirdiği değişikliklere karşı çıkmıştır.

KAYNAKÇA

- OKTAY, Ahmet (1969), **Türk Romanı**, (Açıkoturumu düzenleyen: Mehmet Seyda), İstanbul: Tekin Yayınevi.
- OKTAY, Ahmet (1989), Söyleşi: "**Ahmet Oktay ile Edebiyat Pratiği Üzerine: Sermaye Dergileri Muhalefet Yuvasıdır**", Edebiyat Dostları, S. 32, s. 2-8.
- OKTAY, Ahmet (2000), **Postmodernist Tahayyüle İtirazlar**, İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- OKTAY, Ahmet (2003), **Romanımıza Ne Oldu?**, İstanbul: Dünya Yayıncılık.
- OKTAY, Ahmet (2005), **Kahramanın Ölümü**, İstanbul: Alkım Yayınları.
- OKTAY, Ahmet (2007), Söyleşi: "**Edebiyat Deneyimini Kaybettim**", *Mesele*, S. 2, s. 7-12.
- OKTAY, Ahmet (2010), **Emperyalizm, Roman ve Eleştiri**, İstanbul: İthaki Yayınları.
- TOMUR, Sevil (2000), "**Ahmet Oktay ve Roman Eleştirisi**", *Edebiyat ve Eleştiri* S. 50, s. 84-93.
- YILMAZ, Mehmet (2013), **Ahmet Oktay'ın Hayatı Sanat Anlayışı ve Şiiri Üzerine Bir İnceleme**, (Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.